

POLSKA MACIERZ SZKOLNA

WALNE ZEBRANIE STOWARZYSZENIA SPÓŁDZIELCZEGO

„NASZ SKLEP“

W WARSZAWIE,

Jasna 1, tel. 50-90

ODDZIAŁ W ŁODZI,

Piotrkowska 90, tel. 3-60.

PRZEZNACZYŁO Z CZYSTYCH ZYSKÓW:

na kapitał zapasowy 10%; na dywidendę: od udziałów w stosunku 10% rocznie i od zakup. hurt. 4%, detal. 6%; Mk. 100.000 na cele społeczne, a mianowicie: Mk. 60.000 Komitetem Śląskiemu i Warmińskiemu, 15.000 Związkowi Urzędników Państwowych na „Pomoc Żołnierzowi“, Mk. 50.000 Związkowi Nauczycieli Polsk. Szk. Początkowych, dla Sekcji „Ranny Żołnierz“, Mk. 3.000 na Kasę Nauczycieli Szkół Średnich, resztę na różne cele. Pozostałą sumę po udzieleniu gratyfikacji i wyznaczeniu sumy na kapitał rezerwowy przenieść na rok następny. Na uwagę zasługuje, że kapitałem obrócono 24 razy, a towarem 8, co wpłynęło na znaczne podniesienie zysków.

HURTOWE SKŁADY PAPIERU, MATERJAŁÓW PIŚMIENNYCH.

WŁASNA FABRYKA ZESZYTÓW I INTROLIGATORNIA. DZIENNIKI UCZNIOWSKIE.

POLSKA SKŁADNICA POMOCY SZKOLNYCH

WARSZAWA, NOWY-ŚWIAT № 33, TELEFON 28-73 i 128-43.

Oddziały w Grodnie i Skierniewicach.

Poleca: Meble szkolne, pomoce naukowe, higieniczno-lekarskie, książki, materiały piśmienne, wszelkie druki szkolne i wogóle wszystko, wchodzące w zakres potrzeb szkolnych z dostawą na prowincję.

- LEON RYGIER. GŁÓWNE ZASADY PISOWNI POLSKIEJ ze słowniczkiem Mk. 1.20
- PIERWSZE ZASADY GRAMATYKI JĘZYKA POLSKIEGO (dla oddz. III i kl. wstępnej). Oparte na progr. Ministerstwa 2.—
 - WSKAZÓWKI METODYCZNE DO GRAMATYKI 2.25
- A. DARGIEŁOWA. LUBIE CZYTAĆ (wypisy dla oddz. II). Wyd. II 3.—
- ZARZECKI I ODERFELDOWNA. PATRZE, LICZE, MIERZE (arytmetyka dla oddz. III). Wyd. III 2.—
- WSKAZÓWKI DO ARYTMETYKI 1.20
- HENRYK RYGIER. ROCZNIK SZKOLNICTWA POLSKIEGO. 1919. r. (Organizacja władz szkolnych we wszystkich ministerstwach. Wykazy szkół i lekarzy szkolnych. Statystyka oświatowa). Polecony do bibliotek inspektorów przez Ministerstwo Oświecenia. Niezbędna książka w ręku każdego działacza oświatowego 10.—

WYDAWNICTWA P. M. S.

do nabycia

W KSIĘGARNI P. M. S.

KRAKOWSKIE-PRZEDMIEŚCIE 7.

<i>L. Zarzecki</i>	Projekt szkoły czteroklasowej	1.—
—	Projekt programu szkoły średniej żeńskiej	1.—
—	O programie naukowym szkoły średniej	2.—
<i>T. A. Kozłara</i>	Kursy dla dorosłych	2.—
—	Książnica nauczycielska	0,30
—	Biblioteka nauczyciela ludowego	1,50
<i>A. Langer</i>	O zbieraniu materiałów do dziejów kultury ojczystej	1.—
—	Oświata pozaszkolna na terenie gminy	1.—
<i>Z. F.</i>	O ziemi Chełmskiej i Podlaskiej	1.—
—	Prawo Polski do Bałtyku	1.—
<i>S. Czarnowski</i>	Rola państwa i społeczeństwa w gospodarstwie życiu kraju	1.—
<i>Dr. M. Zielenka</i>	Samodzielność i jej znaczenie wobec przewro- tów społecznych	2.—

BIURO REKOMENDACJI PRACY

przy

WYDZIALE PEDAGOGICZNYM P. M. S.

WARSZAWA, KRAKOWSKIE-PRZEDMIEŚCIE № 7, m. 4

przyjmuje bezpłatnie zgłoszenia nauczycieli na posady na prowincji (po za Warszawą). *Wielka ilość posad dla nauczycieli i nauczycielek ludowych na kresach.*

BIURO CZYNNE CODZIENNIE OD G. 9-EJ RANO DO 12-EJ W POŁ

PRZY ZARZĄDZIE GŁÓWNYM P. M. S. .

(Krakowskie Przedmieście 7) istnieje

CZYTELNIA IM. M. ARCTA

z której korzystać mogą wszystkie szkoły.

Książki ułożone są kompletami po 50 i 40 egzemplarzy jednej treści i dzielą się na 5 działów, a mianowicie: Moje Książeczki, Zajmujące czytanki, Książki dla wszystkich, Poezje i Książki naukowe. Komplet wypożyczane są szkołom za opłatą 10 mk rocznie, kaucja za każdy komplet wynosi 5 mk.

P O L S K A MACIERZ SZKOLNA

II ZJAZD DELEGATÓW TOWARZYSTW OŚWIATOWYCH.

W myśl postanowień kwietniowego Zjazdu przedstawiciele instytucyj oświatowych odbył się Zjazd II, celem wprowadzenia w życie uchwał dotyczących wytworzenia organu koordynującego pracę poszczególnych towarzystw, jak również informującego o niej.

Zjazd zwołano na 13 grudnia b. r.; mimo trudności komunikacyjnych przybyło nań przeszło 60 osób, reprezentujących ziemie polskie i kresy wschodnie. Obrady toczyły się w sali Dekerta, zagał je prezes Rady miejskiej, I. Baliński, na przewodniczącego zaproszono mec. Osuchowskiego, który powołał do prezydjum ks. Ludwiczaka, przedstawiciela Tow. Czytelni Ludowych w Poznaniu, prof. Rymara, reprezentującego Tow. Szkoły Ludowej w Galicji i p. A. Zwierzyńskiego, przedstawiciela P. M. S. ziem wschodnich. Obowiązki sekretarza pełnił dyrektor biura Zarządu Głównego P. M. S., p. T. Błażejewicz.

Głównem zadaniem Zjazdu było rozpatrzenie projektu ustawy Związku Pol. Tow. Oświatowych, opracowanego przez komisję wyłonioną na I Zjeździe. Projekt ten zamieszczony był w zeszytach za maj—czerwiec b. r.; w rezultacie dyskusji wprowadzono doń pewne, nieznaczne stosunkowo, zmiany, poczem ustawę uchwalono *). Następnie przewodniczący odczytał listę towarzystw, które zgłosiły swe przyłączenie do Związku. Dotychczas mianowicie w skład Związku wchodzi następujące organizacje: Polska Macierz Szkolna, Towarzystwo Czytelni Ludowych, Towarzystwo

*) Podamy ją w następnym zeszycie. *Przyp. Red.*

Szkoły Ludowej, Krakowskie Towarzystwo Oświaty Ludowej, Macierz Ks. Cieszyńskiego, Włociański Związek Oświaty, Macierz ziem wschodnich.

Dalszym punktem porządku obrad były wybory Zarządu Związku. Głosowanie zapomocą kartek dało wyniki następujące. Do Zarządu weszli pp.: J. Świeżyński, P. Sosnowski, K. Kujawski, T. Błazejewicz (P. M. S.); St. Rymar, E. Adam, dr. Mikułowski, T. Natanson (T. S. L.); ks. Ludwiczak, Cz. Kędziński, St. Rowiński (T. C. L.); ks. K. Prażmowski (T. O. L.); Hajdukiewicz (Macierz Cieszyńska); Karszo-Siedlecka (W. Z. O.) i A. Zwierzyński (Macierz ziem wschodnich). Do Komisji rewizyjnej powołano pp.: posła Maślankę, mec. I. Balińskiego, mec. Nowickiego, a na zastępców: posła Tabaczyńskiego i red. Wierczaka.

Powstała w ten sposób nowa placówka działalności oświatowej, która spełnić ma doniosłą rolę łącznika prac poszczególnych organizacyj.

Z KSIĘGI PRZYSŁÓW O WYCHOWANIU, NAUCE, SZKOLE I KSIĄŻCE.

W skarbnicy przysłów, będących zbiorową, anonimową mądrością każdego narodu, dostrzegamy wyraźne znamiona pojęć o stosunku człowieka do całokształtu zjawisk życiowych. W nich odzwierciedla się dokładnie charakter prawodawstwa zwyczajowego, filozoficzne podwaliny psychiki narodu, jego kultury, etyki, moralności. Należy przyznać, iż dotychczas filozofja przysłów nie została u nas należycie oceniona, naukowo oświeconą i wszechstronnie zbadaną, będzie to zadanie dopiero przyszłości. Pozatem przysłowia, stanowiąc ornamenty przyozdabiające język, podnoszą barwność stylu, oraz nadają mu młodzieńczy rozmach samorodnej oryginalności i z tej racji również zasługują na uwagę.

Wiadomo, iż człowiek należy do dwóch światów: do tego, z którego powstał i do tego, który sobie sam zdołał utworzyć. Pierwszy, rodząc w nim życie, panuje wszechwładnie nad człowiekiem, podczas gdy drugi daje mu warunki istnienia na ziemi, które może zmieniać, doskonalić, rozwijać. To też człowiek, wyszedłszy z pieczar pierwotności, wytrwale kroczy po gościńcu ciągłej ewolucji, zdobywa coraz to nowe doświadczenia, które przekazuje swym następcom i w ten sposób przebiegł on z mozolnym trudem przez organizacje: klanu, plemienia, szczepu, aż wreszcie doszedł do stworzenia ogniska narodowego, mającego własną historję, własną wiarę i język, o swoistym cha-

rakterze kulturę, tradycje, zwyczaje i obyczaje. Otóż z tej racji łączność „między starami a młodem laty“ jest czemś żywym, rzeczywistym i nierozdzielным. To też każde dziedzictwo przeszłości jest nam drogie i pouczające, albowiem ujawnia istotę naszej duszy, nasz charakter narodowy.

Do skromnych dokumentów przeszłości przynależą, jak powiedziano, i przysłowia. Budzą one zaciekawienie, gdyż dostrzegamy w nich pewne przejawy poglądu na świat naszych przodków, jak również i ludu o tak ważnych kwestjach jak np.: wychowanie, książka, szkoła i nauka, najściślej wiążące się z treścią oświaty.

Wychowanie, jak wiadomo, stanowi najważniejsze, a zarazem najtrudniejsze zagadnienie do rozwiązania. W niem przejawia się nie tylko charakter danego społeczeństwa, lecz również i jego przyszłość posłannicza oraz wiara w ideał człowieka. To też każdy naród posiada odrębne w swej istocie metody wychowawcze, wysnute z ducha własnej ojczyzny.

Nasi artyści i myśliciele już w wieku XVI wysoko oceniali wartość pracy wychowawczej, a w końcu XVIII stulecia Jędrzej Śniadecki wyrzekł znamienne słowa: „Dobre wychowanie jest pierwszym i najdroższym dziedzictwem, jakim dzieci swoje obdarzyć mogą rodzice“ — „jest majątkiem, który chyba z życiem utracić można“ *).

Nasze przysłowia głoszą: „Jako się kto wychował, tak się będzie sprawował“. To też „nie ta matka co porodzi, ale ta co wychowuje“, a „jakeś matko wychowała, takiejś i pociechy doznała“ konkluduje nasz lud. Pamiętajcie przeto rodziciele, nie przypisujcie win obcym, którzy wam dziatki popsowają, ale wiedźcie, iż — czerw winy w was samych mieszka, albowiem u nas od wiek wieków mawiają: „jak wy dzieci wychowacie, takie i macie“, zaś: „wychowanie pieśliwne czyni dzieci złośliwe, słabe i leniwe“, natomiast spartańsko „surowe czyni mocne i zdrowe“. To też: „dzieci trzeba kochać, ale i często czorchać“, bo właściwie: „cnotliwego nie ród, ale wychowanie dobrym czyni“.

Ongi opierano u nas metody wychowawcze na wyrabianiu w młodem pokoleniu: karności, skromności, posłuszeństwa oraz głębokiej miłości do wiary ojców, jako głównych podwalin życia Polaka. Cnotę uczciwości ceniono ponad wszystko, wdrażając młodzież do głębokiej czci dla nauki: „Bieda temu dokuczy, kto się za młodu nie uczy“, zaś „kto chce mądrym być, musi się uczyć“, gdyż „uczonego zawsze kochają, a nieuczonym wszędzie pogardzają“, lecz „żaden uczony z nieba nie spadnie“, trzeba do tego pracy wyteżonej, boć „uczonym nie łatwo zostać“ i w tym celu „ucząc się umieramy“.

*) Jędrzej Śniadecki. „O fizycznym wychowaniu młodzieży“, str. 16.

Na ten temat w przysłowiaach znajdujemy sporą garść przestróg i napomnień, jak np.: „za młodu trzeba się uczyć, a nie potem głowę suszyć“ lub „zaniedbane nauki w młodości pożałujesz w starości“, przeto „ucz się z samej młodości umiejętności“, bo „nie wstyd się uczyć, ale nie umieć wstyd“, a „kto się za młodu nie lubi uczyć, ten później z torbą będzie się włożyć“. Z tej racji „uczyć się nie zawadzi“, gdyż „zawsze jest czego się uczyć“. Natomiast gdy „kto się niedouczy albo przeuczy szkodliwszy bywa nad prostaka“. Atoli pamiętajcie, że: „czego się nauczymy, tego nam nikt nie wydrze“, bo to „twoje aż do śmierci“. Aliści „nauka łokciem się nie mierzy“, ona „na zło nie wodzi“, a „sławę nieśmiertelną rodzi“, ona „skarb drogi“. Choć wiadomo, iż: „u nauk korzenie gorzkie, ale owoce słodkie“, jednakże nabywać ją należy całą mocą, bo „przyłóż jeno do nauk pilności, dostąpisz potem godności“, albowiem nie tylko „nauką się wszędy pożywisz“, bo „wszędę ma miejsce“, lecz również: „przez naukę nie jeden przyszedł do sławy“, ją ci „woda nie zabierze, ani ogień nie spali“, boć: „nauka to grunt“, a „gdy nauka smakuje, sporo i prędko się pojmuje“.

Jednakże wartość nauki uzależnia się od skutków, jakie ona wywiera na charakter człowieka, którego głównym celem winno być wewnętrzne doskonalenie swych władz duchowych. To też mawiali ojcowie nasi: „cnota naukę przechodzi“, bo „nauka bez cnoty jako miecz u szalonego: i sobie i ludziom szkodzi“, a „za nic nauka, co Boga nie szuka“, zaś „komu Bóg rozumu nie da, kowal mu go nie ukuje“; zatem: „lepszy jest rozum niż złoto“, zaś: „jaka nauka takie i posłuszeństwo“, a gdy: „nauka w głowie, w czynie dzielność i miłość ludzka — to skarb nieprzeptany“. Aczkolwiek ongi żartowano, iż: „panom wielkim nie trzeba nauki“ to jednocześnie twierdzono z głębokiem namaszczeniem: „*Kto się sam czego dobrze nauczył, słusznie aby innych uczył*“, dając tym samym dobitny wyraz obowiązku, ciężącego na inteligencji w stosunku do maluczkich, gdyż: „przez nauki i łapciów nie uplecie“, więc: „każdemu w swojej nauce biegłemu wierzyć trzeba“.

Pomimo, iż w skarbcu przysłów niewiele znajdujemy złotych myśli o nauczycielach, z tego jednak co posiadamy należy wnioskować, że u nas w Polsce roli wychowawcy przypisywano olbrzymie znaczenie, twierdząc np.: „Jaki mistrz taka i nauka“ lub „jakim mistrz, takim i uczeń się staje“, więc „*Bogu, rodzicom i nauczycielom żaden nigdy równej nagrody uczynić nie może*“, zaś: „pilny słuchacz czyni pilnego nauczyciela“. Aliści: „dobre nauczanie, a złe obcowanie — gotowe piekło za nie“, albowiem nawet: „dobrą nauczyciela naukę złe sprawy niszcza“, więc czasami: „przykład lepszy niż nauka: czyń co mówisz — to mi sztuka“. Jednakże stan materialny nauczycielstwa

zwłaszcza ludowego był u nas wielce oplakany, co również i potwierdza przysłowie: „Lepiej psy paść, niż dzieci uczyć“.

Potrzebę powszechności oświaty wyraża nasze przysłowie dobitnie: „szkoła każdemu otwarta“, bo: „w szkole jak w kościele“, w niej się „tego uczyć trzeba, co w pospolitym żywocie potrzeba“, a więc nauka musi być przystosowaną do praktycznych potrzeb życia człowieka.

Zachowywanie tajemnic z konwiktów szkolnych ongi wpajano w młodzież, mówiąc: „Nie powiadaj pachole, co się dzieje we szkole, choćby cię warzyli w smole i w rosole“*). O węzłach koleżeństwa ze szkolnej ławy mawiano: „Szkolna i wojskowa przyjaźń najtrwalsza“. Udostępnianie nauki dzieciom przychodziło z trudem rodzicom, zwłaszcza ze wsi: „Kto ma syna w szkole — ma dziurę w stodole“, gdyż: „każda nauka coś kosztuje“, jednakże „czytanie i pisanie za majątek stanie“.

Do nauki bezwzględnie potrzeba książek, o których mawiano: „bez książek do szkoły, bez pieniędzy na targ — nic nie wskórasz“, bo: „kto bez ksiąg chodzi do szkoły, chce na piasku napaść woły“, lub: „wodę czerpa przetakiem, kto bez ksiąg chce być żakiem“, a „żak, co się uczy bez księgi, nie będzie to doktor tęgi“. Jak widzimy znaczeniu książki w pracy pedagogicznej przypisywano wielką rolę, zaś trudności jej stworzenia określano: „Księga wielka rzadko jest bez wady“, ona „za mistrza stoi“, „księgi — wieczności nas podają“. A skoro nie posiadają istotnej wartości, wówczas miast pożytku przynoszą dotkliwą szkodę, więc: „lepsza żadna, jak zła książka“. Jednakże książka nie jest wszystkim, ona służy za środek pomocniczy przy rozwijaniu wrodzonych zdolności człowieka i z tej racji: „mędrzec to nie tęgi, co ma rozum z księgi“, gdyż czasami: „z książki mądry, a z głowy głupi“. Brak należytego poszanowania indywidualnej własności odnośnie książek zrodził nie zbyt pochlebne przysłowie: „Książkę, psa i kwiatek — nie grzech ukraść“.

Oświecający wpływ czytelnictwa na umysł i serce człowiecze znalazł piękne ujęcie w przysłowiu ludowym: „Weź książkę choć w niedzielę, będziesz miał pożytku wiele“.

Dziś lud, idąc niepowstrzymaną ciżbą do źródeł wiedzy, rychło

*) Wołano: Gre, gre, Gregory.

Pójdźcie dzieci do szkół.

Dzień św. Grzegorza niegdyś był terminem oddawania dzieci do szkół. Dzień ten starsi uczniowie i nowicjusze przepędzali na wesołej zabawie i rozrywce, a obchodząc mieszkania nowo przyjętych żaków, powtarzali powyższą, przysłowiową zwrotkę. Na owe zabawy, zwane *gregorjankami*, młodzież przybywała odświętnie ubrana, stąd przysłowie: „ubrała go jak na jakie gregorjanki. (*Wójcicki*: Obrazy staropolskie, t. I, str. 140).

dojdzie do skarbnic kultury narodowej i sprawdzi się niechybnie nowoczesne przysłowie naszych pracowitych oraczy na niwie oświatowej, iż „oświata ludu, dokona cudu“, cudu zmartwychwstania potęgi i chwały naszej Rzeczypospolitej.

To też niechaj się ozwie w sercach naszej inteligencji i zbożne wyda plony — gromki nasz zew, zapraszający do onej wielkiej, wspólnej pracy.

„Hej! siewacze na wasz trud!

Czeka ziemia, czeka lud!“

Antoni Langer.

KINEMATOGRAFY OŚWIATOWE.

W jednym z poprzednich zeszytów w art. p. t. „Oświata poza-szkolna na terenie gminy“ poruszyliśmy potrzebę umiejętnego wykorzystania kinematografów dla celów oświatowych, wysuwając żądanie, aby władze państwowe jak najrychlej opracowały ustawę, zabraniającą prywatnym przedsiębiorcom otwierania po wsiach i miasteczkach kinematografów, które winny iść na usługi wyłącznie instytucji kulturalno-oświatowych, albowiem wówczas jest gwarancja, że staną się one nie źródłem zepsucia, lecz środkiem pomocniczym popularyzowania wiedzy i kultury. Wniosek dotyczący tej sprawy został uchwalony przez Zjazd Delegatów Rad Gminnych dnia 5 czerwca 1919 r.

Pokazy kinematograficzne zdobyły prawo obywatelstwa w dziedzinie nauczania na całym Zachodzie, z ich usług korzystają pedagodzy przy nauce pogładowej, gdzie miejsce martwego obiektu z gabinetów: fizycznych, zoologicznych, botanicznych zajmuje wierne odzwierciedlenie rzeczywistości tętniącej życiem, zapomocą filmu, ilustrującego słowa prelegenta. Zakres pokazów kinematograficznych może ogarniać niemal wszystkie gałęzie wiedzy ludzkiej, jak nap.: botanikę, zoologję, fizykę, astronomję, chemję, historję kultury, sceny z życia religijnego, słowem wszystko prawie stać się może przedmiotem pokazu. Zanim jednakże wytwórnice film kinematograficznych staną u nas na odpowiednim poziomie, należałoby, w myśl uchwał Koła Towarzystwa Nauczycieli Szkół Wyższych w Krakowie z dnia 3 lipca 1919 r., wpłynąć, aby Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego zorganizowało wypożyczalnię filmów naukowych dla szkół średnich i powszechnych, jak również dla instytucji kulturalno-oświatowych. Filmy takie możnaby na niezmiernie dogodnych warunkach nabyć we Francji, Szwecji, Ameryce, Włoszech, Szwajcarji i Niemczech, gdzie pokazy filmowe są czynnikiem bardzo ważnym w nauczaniu.

W czasopiśmie kinematograficznym „Ekran“, wychodzącym pod umiejętną redakcją p. F. Mirandoli, znajdujemy garść cennych uwag o filmach naukowych w Niemczech. Niedawno w berlińskiej „Uranii“ demonstrowano najnowsze wytwory filmu naukowego wobec komisji złożonej z fachowców i pedagogów, świadczące dowodnie o tem, co można zdziałać przy pracy systematycznej, gdy nauczyciel współdziała ręką w rękę z wytwórcą. Istnieje zwyczaj, iż temat wybiera pedagog, który opracowuje go szczegółowo, potem wraz z operatorem i reżyserem zdejmuje wszystko jak najdokładniej, wreszcie sporządza się obrazy i dodaje się do nich tekst wykładu. Tak wytworzony film zostaje przekazany do zakwalifikowania władzy pedagogicznej, a dopiero potem idzie w świat. Ostatnio przedstawiono obraz p. t. „Gospodarstwo mleczne“, przeznaczony głównie dla szkół żeńskich. Wszystko, poczynawszy od rodzajów krów, sposobów dojenia, aż do wyrobu serów i tabelarycznych zestawień zawartości odżywczych, było tam przedstawione. Pokazywano dalej życie jaszczurek, żółwi, proces przepoczwarczania się jedwabnika, oraz główacze żab w chwili żerowania. Widz nigdy w życiu nie mógłby tego wszystkiego oglądać, gdyby nie film. Demonstrowano również filmy t. zw. ostrzegawcze, nadające się dla szerszej publiczności, a więc traktujące: o chorobach zakaźnych, o sposobach zapobiegania chorobom dzieci i opiece nad chorymi i niemowlętami.

Ojczyzną filmu naukowo-oświatowego jest, jak wiadomo, Francja. Olbrzymia firma Pathêgo ogłasza w ostatniej swej publikacji rzecz p. t. „Ptaki w gnieździe“, przedstawiającą ptaki budujące gniazdo z mchu, małych gałązek i trawy. Niemieckie zaś tow. rolnicze stworzyło film ilustrujący uprawę buraków cukrowych, zaś firma „Ufa“ wystąpiła z nowym filmem przyrodniczym p. t. „Pszczola“, wywołującym ogólny podziw, oraz filmem, ilustrującym operację ślepej kieszki i t. p. Umiejętne wykorzystanie kinematografów oświatowych wprowadzają w czyn obecnie Niemcy. Utworzono związek przedsiębiorców, subwencjonowany przez rząd, który gromadzi aparaty dla wędrownych kinematografów, opracowuje programy naukowych widowisk, zamierzając ogarnąć swą siecią całe państwo.

U nas, poza nielicznymi nawoływaniami, jakoś glucho i cicho. Wszak możemy pełnemi garściami brać z Zachodu gotowy już materiał, jest w czym wybierać, należy jeno co rychlej przystąpić do stworzenia wielkiej wypożyczalni film naukowo-oświatowych, oraz aparatów kinematografów wędrownych. W tym celu należy utworzyć komisję, złożoną z fachowców, pedagogów i oświatowców, którzy przy pomocy rządu, ujęliby całą akcję w swe ręce.

Wydanie ustawy zabraniającej prywatnym przedsiębiorcom otwierania po wsiach i miasteczkach kinematografów jest rzeczą konieczną, albowiem dotychczas, ta potężna broń pozostaje u nas w rękę ludzi bez kultury, przyziemnych robigroszów międzynarodowych, którym przyświeca jedynie żądza zysku. Należy ową broń wyrwać im z rąk i uczynić z niej narzędzie wielkiej obywatelsko-wychowawczej działalności. Sądzimy, iż Ministerstwo Oświaty przyjdzie w tym względzie z wydatną pomocą naszym instytucjom kulturalno-oświatowym i rozwinięciem akcji płodną w następstwa.

Antoni Langer.

DZIAŁ SPRAWOZDAŃ.

PROTOKUŁ

Dorocznego Zebrania Walnego Delegatów Kół Polskiej Macierzy Szkolnej w dniu 23 października 1919 r. w sali Towarzystwa Higijenicznego w Warszawie, przy ul. Karowej 31.

W obecności 59 delegatów Kół P. M. S. oraz zaproszonych gości zagaił zebranie p. Prezes Michał Karski, zaznaczając, że zebranie jest prawomocne w myśl § 34 Statutu, poczem na przewodniczącego zaproponował p. Edmunda Jankowskiego. Zebrani wybór ten przyjęli przez aklamację. Pan Przewodniczący zaprosił: na asesorów pp.: Marję Kretkowską, mec. Cezarego Ponikowskiego i inż. Hieronima Kondratowicza, a na sekretarza p. Bronisława Szwalma, delegata Zarządu Okręgowego P. M. S. w Łodzi.

Porządek dzienny obejmował następujące punkty: 1) Zagajenie zebrania, 2) Wybór prezydium, 3) Odczytanie i przyjęcie protokołu poprzedniego zebrania, 4) Ogólne sprawozdanie z działalności P. M. S. za r. 1918: a) z działalności administracyjnej; b) oświatowo-kulturalnej; c) finansowej, 5) Sprawozdanie z działalności Rady Nadzorczej, 6) Zatwierdzenie budżetu na rok 1919, 7) Sprawozdanie z działalności Komisji delegatów Towarzystw Oświatowych, 8) Preliminarz na rok 1920, 9) Wybory członków Zarządu i Komisji Rewizyjnej, 10) Wnioski Zarządu Głównego i delegatów Kół.

Wobec tego, że pp.: 1 i 2 zostały wyczerpane, przystąpiono do odczytania protokołu poprzedniego zebrania. Po odczytaniu i przyjęciu tego protokołu, p. dyr. Tadeusz Błazejewicz odczytał sprawozdanie za rok 1918. W sprawozdaniu zaznaczył, że szerokie masy ludu naszego uświadamiają sobie coraz lepiej znaczenie potrzeby oświaty i dlatego też praca Macierzy rozwija się, jakkolwiek istnieje wiele przyczyn tamujących akcję oświatową. Liczba Kół wynosi 518, nato-

miast pomimo trzykrotnego rozesłania wezwań otrzymano zaledwie 79 sprawozdań, co wykazuje, że między Zarządem Głównym a Kołami istnieje słaby związek. Przyczyną tego są zmienione warunki oraz brak instruktorów. Co do zakładania szkół przez Koła P. M. S., Zarząd Główny obecnie do tego nie zachęca, gdyż sprawą tą winno zająć się państwo. Na barki Macierzy spada dział pracy oświatowej pozaszkolnej. Na kresach powstał cały szereg nowych Kół, z którymi Zarząd Główny nawiązał bezpośredni i ożywiony kontakt. Po odczytaniu sprawozdania przez dyr. Błażejewicza, p. przewodniczący wita i zaprasza do stołu prezydjalnego obecnego na sali p. mecenasa Antoniego Osuchowskiego, pierwszego prezesa b. P. M. S. z r. 1906-go i członka honorowego Macierzy obecnej.

Sprawozdanie finansowe odczytuje prof. Jan Dmochowski. Finanse Macierzy w r. 1918-ym znakomicie się powiększyły. Budżet w przychodzie i rozchodzie przekroczył 400 tys. marek. W lutym r. 1918-go rzucono hasło obrony polskości zagrożonego Podlasia i Chełmszczyzny przez zakładanie szkół. Na ten cel Macierz wyasygnowała znaczny fundusz. Wydatki Macierzy ustawicznie wzrastają, natomiast wpływy nie są zbyt obfite, skutkiem skierowania ofiarności publicznej na cele opieki nad polskim żołnierzem. Jednakże przyszłość Macierzy pod względem finansowym nie budzi obaw, gdyż dzięki zabiegom dr. Antoniego Rzęda i p. Józefa Świeżyńskiego przekazano Macierzy z likwidacji Krajowej Rady Gospodarczej w Radomiu pozostałe aktywa, na poczet czego wpłynęło już do Kasy Macierzy Kor. 1063000.—, przy czem spodziewana jest możność zrealizowania pozostałych wierzytelności na sumę około Kr. 4000000. Oprócz tego Zarząd Gł. Macierzy ma otrzymać wkrótce Księgarnię Polską z całym majątkiem, wyrażającym się w sumie około 500000 marek wartości nakładu. Te dary umożliwią Polskiej Macierzy Szkolnej prowadzenie pracy twórczej w dziedzinie wydawnictw i pomocy naukowych. Macierz, zrywając z zasadą rozdawnictwa pieniędzy, starać się będzie ofiary te przetworzyć na wydawnictwa. Po wyjaśnieniach, dotyczących sprawozdania finansowego, zebrani serdecznie podziękowali mówcy.

Pan Przewodniczący wita delegata Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, p. Aleksandra Janowskiego i p. Dawidowskiego, przedstawiciela Stowarzyszenia Nauczycielstwa Polskiego. Następnie członek Rady Nadzorczej Macierzy, prezydent m. st. Warszawy, p. Piotr Drzewiecki, odczytuje sprawozdanie z działalności Rady Nadzorczej w r. 1918-ym, które bez dyskusji przyjęto.

Pani Komornicka, delegatka z Okręgu Ostrowskiego zwraca się do Zarządu Gł. z gorącym wezwaniem o zajęcie się ożywieniem działalności Kół prowincjonalnych i proponuje, aby nawiązano kontakt

pp. inspektorów Okręgów szkolnych z Kołami P. M. S. oraz zapytuje, czy są obecni przedstawiciele P. M. S. z Księstwa Cieszyńskiego.

P. Kurkowski z Sokołowa zaznacza, że jedną z głównych przyczyn osłabienia działalności oświatowej jest brak lokali odpowiednich na szkoły.

P. J. Dorot, inspektor szkolny okręgu Opatowskiego stwierdza, że pp. inspektorzy współdziałają gorliwie w sprawach oświatowych z Kołami P. M. S.

P. prof. J. Dmochowski odczytuje preliminarz budżetowy na rok 1919 i 1920 ty, który jednogłośnie przyjęto.

P. Vice-prezes Ignacy Baliński zawiadamia, iż w dniu 11—12-ym kwietnia r. b. odbył się w Warszawie Zjazd Delegatów Towarzystw Oświatowych, na którym uznano potrzebę nawiązania ze wszystkimi instytucjami oświatowymi w Polsce stałego kontaktu. W tym celu została obrana specjalna komisja. Opracowano projekt statutu Związku Towarzystw Oświatowych; organizacja ta, pod nazwą Związek Towarzystw Oświatowych czynna będzie na wszystkich Ziemiach Polskich.

Zaprojektowano zwołanie jeszcze w roku bieżącym Zjazdu Delegatów wszystkich instytucji i towarzystw oświatowych w celu zatwierdzenia projektowanego statutu oraz dokonania wyborów do zarządu. Uchwalono, aby na Zjeździe Macierz reprezentowało 20 delegatów. P. Przewodniczący proponuje upoważnić Zarząd Gł. P. M. S. do pokrycia $\frac{1}{5}$ wydatków Związku Towarzystw Oświatowych, oraz sprawę wyboru delegatów na Zjazd pozostawić Zarządowi Gł. w porozumieniu z Zarządami Okręgowymi. Wnioski te przyjęto. P. Vice-prezes Baliński wyraża wątpliwość, czy Zarządy Okręgowe będą mogły w tak krótkim czasie wybrać i przysłać delegatów. P. Hofman z Dąbrowy Górniczej, p. Mianowska, delegatka Koła Pracy Kobiet i p. Dorot z Opatowa proponują, aby od Zarządu Gł. P. M. S. było 12 delegatów, 8-u zaś od Kół Okręgowych prowincjonalnych. Zgodzono się na modyfikację wniosku, przedstawioną przez d-ra A. Rzęda, aby członkowie Zarządu Gł. tworzyli stałą delegację i obecni na Zebraniu przedstawiciele Kół wybrali z pośród siebie 8 delegatów. Po kilkunastominutowej naradzie wybrano p. Wojdalińskiego z Lublina, p. Komarnicką z Ostrowia, p. Bronisława Szwalma z Łodzi, d-ra Eichlera z Łasku, p. Kamińskiego z Końskich, p. Caberta z Łomży, p. Hofmana z Dąbrowy Górniczej i p. Dorot z Opatowa.

P. Przewodniczący udziela głosu przedstawicielowi Departamentu Naukowo-Szkolnego Ministerstwa Spraw Wojskowych płk. hr. Rzewuskiemu, który w gorących słowach wyraził Zarządowi Gł. P. M. S. podziękowanie za działalność oświatową i opiekę nad szkołami, biblio-

tekami i czytelniami żołnierskimi. Zebrani serdecznie podziękowali mówcy — jako przedstawicielowi Armji Polskiej.

P. prof. Świątkowski z Wilna wygłosił kilka cennych uwag na temat praktycznego wykładu i objaśniania dzieciom zjawisk przyrody.

P. Hofman odczytuje dezyderaty Zarządu Okręgowego w Dąbrowie Górniczej w sprawie obowiązujących terminów Zebrań Walnych. P. Dorot uzupełnia wnioski, by Zebrania w drugim terminie odbywały się tego dnia co i pierwsze. Przedstawiciel Zarządu Gł. wyjaśnił, że nie tylko §§ dotyczące terminu zebrań, ale cały regulamin musi być poddany rewizji i dostosowany do nowej ustawy.

P. Przewodniczący składa podziękowanie p. Michałowi Karskiemu, prezesowi Zarządu Gł. za dotychczasową owocną pracę, poczem odczytuje wynik głosowania.

Do Zarządu zostali wybrani: pp.: Ignacy Baliński — głosów 48; Jan Dmochowski — gł. 48; Marja Kretkowska — gł. 48; Kazimierz Kujański — gł. 48; Ant. Ponikowski — gł. 48; Dr. Ant. Rząd — gł. 48; Ks. Kan. Alfons Trepkowski — gł. 47; Miecz. Jankowski — gł. 47; Jan Nowicki — gł. 38; Józef Bojasiński — gł. 37; Józef Świeżyński — gł. 31; Karol Wierczak — gł. 45. Ponadto otrzymali pp.: Brygiewicz 11 gł., Rygier 11 gł., Tolłoczko 11 gł., Edmund Jankowski 1 gł., Ant. Osuchowski 1 gł., ks. Marceli Nowakowski 1 gł., Cezary Ponikowski 1 gł., p. Jadwiga Reutt 1 gł.

Na zastępców członków Zarządu: pp.: Julian Henneberg 46 gł., Adam Jaczynowski 46 gł., Włodzimierz Pruszewski 46 gł., Rontaler Stefan 46 gł., Tadeusz Zieliński 46 gł., Jadwiga Reutt 44 gł., Henryk Rygier 2 gł.

Do Komisji Rewizyjnej: Ks. Marceli Nowakowski 44 gł., Fr. Radoszewski 44 gł., Ign. Radziszewski 44 gł., Piotr Drzewiecki 43 gł., Zyg. Straszewicz 42 gł., Cezary Ponikowski 2 gł., Artur Śliwiński 1 gł.

Przewodniczący, p. Edmund Jankowski, złożył obecnym podziękowanie za dotychczasowe trudy dla dobra P. M. S.

Z ZARZĄDU GŁÓWNEGO P. M. S.

Projekt regulaminu dla instruktorów P. M. S.

1. Kandydat na instruktora składa na ręce dyrektora Zarządu Gł. Macierzy odpowiednie podanie wraz z curriculum vitae i adresami osób, na których opinie powołać się może.

2. Kandydat na instruktora, posiadający kwalifikacje, uznane przez Zarząd Macierzy za wystarczające, winien na oznaczonym mu terenie odbyć 1 — 2 miesięczną próbę. Po miesiącu lub dwóch Za-

rząd orzeka, czy kandydat może być wliczony w poczet etatowych instruktorów Macierzy lub nie.

3. Instruktorzy bywają etatowi, t. j. wliczeni w poczet stałych urzędników Macierzy oraz nieetatowi, t. j. umówieni jedynie na pewien określony przeciąg czasu.

4. Instruktorzy Macierzy są bezpośrednio zależni od Zarządu Gł., który wypłaca im pensje, oraz decyduje o odnowieniu lub rozwiązaniu umowy.

5. Wynagrodzenie poszczególnego instruktora zależne jest od umowy. Pod względem urlopów, gratyfikacji, korzystania z Kasy Przewodności instruktorzy etatowi posiadają prawa przysługujące urzędnikom Zarządu Gł. Instruktorzy nieetatowi z praw powyższych nie korzystają.

6. Instruktor działa na terenie okręgu P. M. S. w granicach terytorjalnych ściśle zakreślonych w porozumieniu z dyrektorem Zarządu Gł. Przechodzić na nowy teren może instruktor jedynie na podstawie upoważnienia dyrektora Zarządu Gł.

7. Po przybyciu do miejscowości, mającej przez czas pewien być terenem pracy, winien instruktor wejść w kontakt z władzami szkolnymi, o ile takowe istnieją, jeżeli zaś nie, to starać się wyszukiwać wśród miejscowego społeczeństwa jednostki, które mogłyby być współpracownikami w działalności oświatowej, jej kontynuatorami z chwilą wyjazdu instruktora, wreszcie założycielami i organizatorami nowego Koła Macierzy.

8. Do zakresu pracy instruktora P. M. S. należy budzenie i organizowanie życia oświatowego na danym terenie przez: a) wygłaszanie pogadanek o ile możliwości z przeżroczami; b) organizowanie kursów dla dorosłych; c) otwieranie bibliotek i czytelni; d) zakładanie domów ludowych; e) przez wszelkie inne środki, dostępne dla instruktorów, a mogące się przyczynić do zwiększenia intensywności życia oświatowego danej miejscowości.

9. Jeżeli w danej miejscowości znajduje się dom ludowy, winien go instruktor wyzyskać dla celów oświatowych. Jeżeli domu nie ma, ale istnieje możliwość założenia takowego, należy usilnie do akcji tej zachęcać miejscową ludność i okazać jej pomoc organizacyjną.

10. Każdy instruktor przed wyjazdem zostaje opatrzony w Zarządzie Gł. Macierzy w pomoce naukowe, a mianowicie: broszury, latarnie, przezroczka, oraz biblioteczkę ruchomą ludową i dla młodzieży.

11. Instruktor winien co miesiąc między 1 — 10 przysyłać do Zarządu Gł. sprawozdanie ze swej działalności. Nieprzesłanie sprawozdania bez przytoczenia usprawiedliwiających przyczyn w ciągu dni dziesięciu po terminie, będzie przez Zarząd Gł. uważane za powód do rozwiązania umowy z instruktorem.

Wykaz zapomóg udzielonych przez Z. G. P. M. S.

Na szkolnictwo w pow. Wołkowyskim, z. Grodzieńskiej	Mk.	5000
„ „ Kobryńskim	„	4000
„ w Żdołbunowie, z. Wołyńskiej	„	5000
„ w pow. Chełmskim	„	5000
„ „ Słonimskim	„	5000
„ „ Nowogródzkim	„	5000
Na prowadzenie gimnazjum w Brześciu-Litewskim	„	5000
Dla szkoły w Zasławiu, z. Wołyńskiej bibliotekę za	„	400
Koła Polek w Prużanie, z. Grodzieńskiej biblioteczkę		
z 200 tomów wartości	„	500
Koła P. M. S. w Neplach, z. Siedleckiej	„	500
P. M. S. w Wilnie,	„	5000
oraz 50 bibliotek ludowych wartości	„	11000
Dla Koła Macierzy w Wiśle na Śląsku Cieszyńskim bibl. za	„	500
T-wu Czytelni Ludowych w Poznaniu na wydawnictwa		
przeznaczone dla terenów plebiscytowych	„	50000
Koła P. M. S. w Bereznem, z. Wołyńskiej (pożyczka)	„	2000
Dla schroniska sierociego w Żyrowicach, pow. Słonimskiego	„	500
Dowództwu 9 dywizji w Łunińcu, z. Wołyńskiej książki i na		
elementarze	„	500
Kolonji polskiej w Konstantynopolu, biblioteka wartości	„	500
Na podręczniki dla dzieci V oddz. szkoły na Nowolipkach		
w Warszawie	„	500
T-wu Domów Pracy dla nieletnich w Warszawie, bibl. za	„	500
Polskiemu Związkowi Spółek Kredyt. na zorganizowanie		
kursów dla księgowych i kierowników spółek kre-		
dytowych (z odsetek Funduszu Krzew. Wiedzy		
handlowej)	„	5350

	„	5350
Razem	Mk.	111750

Z DZIAŁALNOŚCI KÓŁ I ZARZĄDÓW OKRĘGOWYCH.

Sprawozdanie Zarządu P. M. S. okręgu mławskiego za rok 1918.

W skład Zarządu wchodził: przewodniczący — ks. Edmund Bieńkowski, zastępca przewodniczącego — M. Koczanowicz, skarbnik — p. J. Openchowski, zarządzająca biblioteką i czytelnią — p. J. Żylińska, pomoc naukowa dla młodzieży — ks. Antoni Głowacki, uniwersytet ludowy — p. M. Połgonowski, kursy dla analfabetów — p. Nadziemski, sekretarz — p. Janina Kamińska. Okręg mławski obejmował następujące Koła: 1) w Wiczfni, 2) w Wiśniewie, 3) w Bogurzynie, 4) w Dąbrowie, 5) w Strzegowie, 6) w Szrensku.

Biblioteka Koła mławskiego miała czytelników 1205, przeczytano książek 6028, wydatków było 789 m. 15 fen., wpływów zaś 1171 m. 55 fen., czysty dochód biblioteki 382 mk. 40 fen. Książek w bibliotece znajdowało się w dziale książek dla młodzieży 456, belletrystyka 740 i w dziale naukowym 592.

Były prowadzone Kursy dla analfabetów wieczorne i kursy poobiednie dla dzieci, które dla braku miejsca nie były przyjęte do szkół. Obiedwie te uczelnie otwarte zostały 1 listopada 1918 r. Na kursy wieczorne zapisało się 85 osób; w czem 40 dziewcząt. Uczący się podzieleni byli na dwa oddziały. Do młodszego zaliczeni zostali ci, którzy nie umieli czytać ni pisać, oddział ten liczył 20 chłopców i 25 dziewczyn. W oddziale drugim, umiejącym jako tako pisać, było 18 chłopców i 25 dziewczyn. W oddziale młodszym uczono czytania, pisania i początków arytmetyki; w oddziale starszym — wykładano główne zasady pisowni polskiej, historję Polski, geografję początkową i arytmetykę w zakresie czterech działań początkowych. Na zajęcia poobiednie zapisało się dziatwy w wieku od 7 do 14 lat—90-ro. Dzieci, stosownie do ich umysłowego rozwoju, podzielone były również na dwa oddziały. W pierwszym oddziale uczono czytania, pisanie i początków rachunków; w oddziale drugim — biegle i rozumowe czytanie, pisanie, rachunki, początki geografji, historii Polski, oraz wiadomości z nauk przyrodniczych. Zajęcia na kursach wieczornych trwały do 1 marca 1919 r.

Kursy dokształcające pod nazwą „Uniwersytet ludowy“ otwarte zostały 4 listopada 1918 r. w gmachu miejscowego gimnazjum. Wykładano następujące przedmioty: 1) język polski, 2) historję Polski, 3) ekonomję polityczną, 4) prawoznawstwo, 5) arytmetykę, 6) fizykę, 7) przyrodę i 8) geografję. Wykłady odbywały się codziennie od 8 do 9 wieczorem. Opłata miesięcznie wynosiła mk. 10 bez względu na ilość słuchanych przedmiotów. Słuchaczy zapisało się: w I-m miesiącu 72, w II-m—34, w III-m—32 osoby. Do egzaminów osta-

tecnych stanęło słuchaczy 15, w tym do egzaminów ze wszystkich przedmiotów 12 osób, z języka polskiego, historii, ekonomji i prawa—2 osoby, z arytmetyki, fizyki, przyrody i geografji—1 osoba. Uzyskało świadectwa z ukończenia całkowitego kursu 5 osób, z języka polskiego, historii, ekonomji, prawa—3, z arytmetyki, fizyki, przyrody i geografji—0. Świadectwa z przesłuchania kursu otrzymało 13 osób. Naukę na kursach zakończono 22 lutego r. b. Egzaminy odbyły się w d. 24, 25, 26, 28 lutego 1919 r.

Dochody wynosiły 9108 mk. 55 fen., rozchody 3783 mk. 19 fen., pozostało na rok 1919 5325 mk. 36 fen.

Z RUCHU WYDAWNICZEGO.

Z. Straszewicz. Najważniejsze zadanie szkoły. Wydawnictwo „Ligi Pracy”. Warszawa, 1919, str. 17.

Rozważając na wstępie stosunek pracy niewolniczej i pracy wolnej, dochodzi autor do wniosku, że produktywność człowieka jest tem większa, im stoi on bliżej ideału pracownika wolnego, i ten naród posiada większą produktywność przeciętną, w którym praca wolna ma większą przewagę nad pracą niewolniczą. Najwybitniejszą cechą odróżniającą pracownika wolnego od niewolnika jest zamiłowanie pracy. Temu to czynnikowi zawdzięczają głównie swą potęgę kraje zachodnie. Ogół ludzi pracuje tam z zamiłowaniem i ten rys charakterystyczny rzuca się w oczy każdemu obserwatorowi. U nas, aczkolwiek pół wieku minęło od zniesienia pańszczyzny, pojęcia pańszczyźniane są jeszcze wielce rozpowszechnione. Ogromna część ludności uważa pracę za ciężką karę, za ostateczność, do której zmusić może człowieka jedynie groźba głodu. W krzewieniu zamiłowania do pracy najważniejsza rola przypaść musi szkole. Zadanie to spełnić może jednak nie szkoła dzisiejsza, której ideałem wychowawczym jest człowiek dużo wiedzący, czyli erudyta, lecz szkoła pracy, której ideałem wychowawczym jest dzielny pracownik, t. j. człowiek posiadający zamiłowanie do pracy i umiejący pracować. Powołując się na dane psychologii dziecka jak też ogólne tendencje rozwojowe kultury współczesnej, autor uzasadnia następnie główne postulaty szkoły pracy. Zwięzłość przedstawienia rzeczy przy trafnem podkreśleniu stron zasadniczych, głębsze społeczne ujęcie zagadnienia oraz zaznaczenie jego punktów styecznych z myślą filozoficzną współczesnej doby, wyróżniają korzystnie pracę powyższą z pomiędzy innych publikacji, temuż tematowi poświęconych.

St. Baczyński. Historia o szczęściu i cnocie. Grecja — Rzym. Wydawnictwo Księg. J. Lisowskiej w Warszawie, str. 75.

Serja opowieści o mędrcach i bohaterach Grecji i Rzymu na podstawie nieśmiertelnych dzieł Herodota, Ksenofonta i Liwjusza. „Dzieje tych zdarzeń podniosłych — tłumaczy nam swój cel na wstępie autor — stały się z czasem przykładem dla wszystkich ludów, a dziadowie nasi uczyli się z Herodota i Liwjusza męstwa i pogardy dla bogactw. Poznawali bowiem z tych opowieści wielką prawdę, że tylko człowiek oddany sprawiedliwości i ojczyźnie spełnia swe życiowe powołanie. Wychowani na takich przykładach umieli później mężnie nadstawiać piersi w obronę ziemi rodzinnej i umierać z wiarą w zwycięstwo cnoty. Sluchajmy więc tych nieśmiertelnych wzorów, abyśmy w potrzebie dorównać zdołali przodkom naszym“. Uprzysiężenie w dobranych wyjątkach autorów, ulubionych przez młodzież, mimo iż stanowią oni lekturę obowiązkową, tej części młodzieży, która pozbawiona jest możności poznania ich w oryginale, jest przedsięwzięciem godnem uznania. Książka też, o ile nam wiadomo, cieszy się poczytnością w czytelnich, uczęszczanych przez młodzież, mimo konkurencji literatury „bohaterskiej“ innego pokroju, co świadczy dodatnio o nieskażonym jeszcze smaku naszej młodzieży. Rzecz wydana bardzo pięknie, z winietą tytułową i szeregiem udatnych rysunków w tekście, które według drzeworytów z XVI wieku wykonał p. Br. Bartel.

A. Grudzińska. Moja ciocia pułkownikowa. Warszawa 1919. Księgarnia J. Lisowskiej, str. 195.

Niebogaty tegoroczny plon literatury gwiazdkowej przyniósł między innymi sympatyczny utwór p. A. Grudzińskiej pod wyżej wymienionym tytułem. Jest to na tle wspomnień z lat po r. 31 wdzięczne opowiadanie starć między żywym temperamentem podlotka, bardzo dzielnego i szlachetnego, lecz wyrosłego bez opieki macierzyńskiej, a dobrą lecz w karby konwenansu ujętą i zeszytywnioną naturą ciotki, p. pułkownikowej, która uzupełnia braki zaniedbanego wychowania swej siostrzenicy. Starcia te nie naruszają w niczem sympatii czytelnika dla stron obu, a obfitują w momenty niezrównanie komiczne. Żywość opowiadania, dramatyczne napięcie wielu scen, spory zasób inwencji przykują niezawodnie uwagę młodocianego czytelnika, czy specjalnie czytelniczek. Oby wślad zatem i poszło wyczucie istotnego tej opowieści uroku, a jest nim przepełnienie utworu atmosferą duchową drugiej ćwierci ubiegłego wieku, dla dorastającego dziś pokolenia już tak pod wieloma względami obcej a przecież bogatej w pierwiastki nader cenne w rozwoju naszej kultury duchowej.

PRZEGLĄD CZASOPISM OŚWIATOWYCH I PEDAGOGICZNYCH.

Przegląd Pedagogiczny. Organ Stowarzyszenia Nauczycielstwa Polskiego. Z. 5. Treść: dr. Marja Lipska-Librachowa. Rozumowanie dziecka w świetle badań eksperymentalnych; Recenzje; Kronika; Wnioski uchwalone na ostatniem ogólnem posiedzeniu Zjazdu Delegatów Tow. Nauczycielskich; Ze Stowarzyszenia; Ruch Wydawniczy. — Z. 6. Treść: Wł. Przanowski. Roboty ręczne w szkołach ogólnokształcących; A. Szycówna. Nowe drogi w badaniu inteligencji; J. Rencki. Z powodu artykułu „Ogólne zasady nauczania w szkole średniej”; Recenzje; Higjena szkolna; Kronika; Posiedzenie w sprawie kształcenia nauczycieli i Instytutu Pedagogicznego.

Szkola. Organ Pol. Tow. Pedagogicznego. Z. 8. Treść: Redakcja. Z nowym rokiem szkolnym; Wskreszenie Uniwersytetu Wileńskiego; dr. J. Kretz-Mirski. Stanisław Szczepanowski (Piast) jako apostoł Edukacji narodowej; J. Saloni. Gimnazjum pedagogiczne; Sz. Gonet. Listy nauczycieli z W. ks. Poznańskiego; St. Bojarska. Praca przedszkolna nauczyciela ludowego w Królestwie; Dodatki drożyzniane dla emerytowanych nauczycieli, wdów i sierot po nauczycielach; Piśmiennictwo; Kronika.

Praktyka Szkolna (Dodatek do *Szkoły*). Z. 2. Treść: M. Jaworowska. Plan dwuletniego seminarjum ochraniarskiego; Jasła. Śpiew a zdrowie w szkole podług prof. M. Battkego; dr. P. Hrabek. Wskazówki metodyczne do nauki geografji.

Poradnik Językowy. Z. 8, 9. M. i. O język i styl podręczników szkolnych; Rozmowy umarłych (Karłowicz-Majer).

Przegląd Oświatowy. Miesięcznik Tow. Czyteln. Ludowych. № 10. Treść: L. Padewski. Stosunek bibliotek naukowych do bibliotek publicznych; ks. A. Ludwiczak. Biblioteki szkolne; ks. A. Ludwiczak; Biblioteki publiczne; Wiadomości i sprawozdania; Nowe wydawnictwa. Książki polecane do bibliotek T. C. L.; Książki nadesłane.

SPIS RZECZY ZAWARTYCH W ROCZNIKACH 1917, 1918, 1919.

(Cyfry rzymskie oznaczają miesiące).

Artykuły, dotyczące działalności P. M. S.

O zadaniach i znaczeniu Polskiej Macierzy Szkolnej, przez L. Zarzeckiego. R. 2. Z. II. Str. 2—8.

- Rola i zadania Zarządu Głównego P. M. S., przez L. Zarzeckiego. R. 2. Z. VII. Str. 1—4.
- O uchwałach zebrania delegatów Zarządów Okręgowych, przez L. Z. R. 2. Z. VIII. Str. 1—3.
- W sprawie zasadniczej, przez L. Z. R. 2. Z. IX. Str. 1—3.
- Dlaczego? R. 2. Z. XI—XII. Str. 1—2.
- Silami wspólnymi. R. 2. Z. XI—XII. Str. 2—4.
- Polska Macierz Szkolna i lud. R. 3. Z. II. Str. 1—7.

Statuty i regulaminy.

- Statut Towarzystwa P. M. S. R. 1. Z. V. Str. 5—8.
- Regulamin Zarządów Okręgowych. R. 1. Z. V. Str. 8—11.
- Regulamin Kół i ich Zarządów. R. 1. Z. VII. Str. 7—11.
- Regulamin Biura Zarządu Głównego. R. 1. Z. IX. Str. 12—16.
- Regulamin Zarządu Głównego. R. 1. Z. XI. Str. 17—20.
- Regulamin zwoływania i prowadzenia zgromadzeń walnych Tow. P. M. S. R. 1. Z. XII. Str. 17—18.
- Regulamin Rady Nadzorczej P. M. S. R. 1. Z. XII. Str. 18.
- Dodatek do Regulaminu wewnętrznego. R. 2. Z. 1. Str. 25.
- Umowa z dyrektorem szkoły. R. 2. Z. VIII. Str. 13—14.
- Regulamin Książnicy Nauczycielskiej, zorganizowanej przez Wydział Pedagogiczny P. M. S. R. 2. Z. IX. Str. 16—17.
- Biurowość w zakresie administracyjno-skarbowym w Kółach P. M. S. R. 2. Z. X. Str. 18—19.
- Uwagi o prowadzeniu posiedzeń, zebrań walnych i zgromadzeń wogóle. R. 2. Z. XI—XII, str. 16—20.
- Regulamin Poradni Wychowawczej. R. 3. Z. 3. Str. 36—38.
- Projekt ustawy Związku Pol. Towarzystw Oświatowych. R. 3. Z. V—VI. Str. 12—15.
- Regulamin dla instruktorów P. M. S. R. 3. Z. XI—XII. Str. 11—13.

Artykuły wstępne i ogólne.

- Dwie dźwignie oświaty, przez L. Zarzeckiego. R. 1. Z. V. Str. 11—13.
- O nasze tradycje wychowawcze, przez dr. Z. Mysłakowskiego. R. 1. Z. IX. Str. 8—9.
- Nauczyciel ludowy, przez St. Dobrowolskiego. R. 1. Z. IX. str. 10—11.
- Współdziałanie rodziny ze szkołą w wychowaniu, przez p. Reuttównę. R. 2. Z. 1. Str. 14—21.
- Ku przypomnieniu („Rozprawa o potrzebie ćwiczenia się w ojczystej mowie“ Stanisława Potockiego 1811 r.). R. 2. Z. III. Str. 15—18.
- Oświata a polityka, przez L. Zarzeckiego. R. 2. Z. IV. Str. 1—5.

Z teki palących kwestji, przez A. Langerę. R. 2. Z. VIII. Str. 35—38.
 Bursy dla młodzieży szkolnej, przez ks. A. Trepkowskiego. R. 2.
 Z. IX. Str. 7—10.

Założenie Powszechnego Towarzystwa Wychowawczego w Poznaniu.
 R. 2. Z. IX. Str. 14—15.

Ważna potrzeba, przez A. L. R. 2. Z. IX. Str. 18—19.

Domy Ludowe. R. 2. Z. X. Str. 1—2.

O Poradni Wychowawczej, przez A. Langerę. R. 2. Z. X, Str. 20—21.

Kilka słów w sprawie rozwijania zmysłu spostrzegawczego i samodzielności u dzieci w wieku przedszkolnym, przez H. Lutostańską.
 R. 2. Z. XI—XII. Str. 30—34.

Uwag kilkoro na czasie, przez A. Langerę. R. 2. Z. XI—XII. Str. 36—37.

Inteligencja wiejska wobec zadań oświatowych. R. 3. Z. I. Str. 1—5.

Kilka słów o programach szkolnictwa średniego, przez E. L. R. 3.
 Z. I. Str. 5—8.

O opiece nad jednostkami zdolnymi. R. 3. Z. III. Str. 2—6.

Apolityczność naszych towarzystw oświatowych, przez E. L. R. 3.
 Z. III. Str. 18—21.

Dar narodowy, przez A. Lubkiewicza. R. 3. Z. III. Str. 22—24.

Pierwszy Zjazd oświatowy Polski Zjednoczonej, przez A. Langerę.
 R. 3. Z. IV. Str. 1—6.

Zjazd nauczycielstwa polskiego, przez E. L. R. 3. Z. IV. Str. 7—10.

Święto drzew, przez A. Langerę. R. 3. Z. IV. Str. 30—31.

Oświata pozaszkolna na terenie gminy, przez A. Langerę. R. 3.
 Z. V—VI. Str. 2—11.

Związek Polskich Towarzystw Oświatowych. R. 3. Z. V—VI. Str. 11—12.

Jednoczenie sił w pracy kulturalno-oświatowej, przez A. Langerę.
 R. 3. Z. VII—VIII. Str. 1—4.

Ogrody dydaktyczne, przez St. Rogowicza. R. 3. Z. VII—VIII. Str. 4—9.

Biblioteka podręczna z zakresu oświaty pozaszkolnej dla działaczy kulturalno-oświatowych, przez A. Langerę. R. 3. Z. VII—VIII.
 Str. 10—13.

II Zjazd Delegatów Tow. Oświatowych. R. 3. Z. XI—XII. Str. 1—2.

Artykuły dotyczące organizacji szkolnictwa.

Znaczenie szkoły fachowej w organizacji szkolnej, przez L. Zarzeckiego. R. 1. Z. VII. Str. 1—4.

O pewnej ważnej zasadzie organizacji szkolnej, przez L. Zarzeckiego.
 R. 1. Z. IX. Str. 3—8.

O związku różnych typów szkół w organizacji szkolnej, przez L. Zarzeckiego. R. 1. Z. XI. Str. 4—10.

- O szkoły elementarne dla młodzieży w wieku od lat 12-tu do 16-tu zupełnych analfabetów, przez L. Sobolewską. R. 1. Z. XI. Str. 10—11.
- O różnaitości typów szkolnych, przez L. Zarzeckiego. R. 1. Z. XII. Str. 2—6.
- O przygotowaniu nauczycieli i odnośnych szkołach, przez L. Zarzeckiego. R. 2. Z. I. Str. 1—8.
- Ku przypomnieniu (Wskazówki organizacyjne opracowane przez Izbę Edukacyjną w r. 1808). R. 2. Z. 1. Str. 8—13.
- W sprawie projektowanej organizacji szkolnictwa, przez M. Chwali-bożankę. R. 2. Z. I. Str. 13—14.
- O szkole żeńskiej, przez L. Zarzeckiego. R. 2. Z. III. Str. 2—9.
- O potrzebie reformy szkoły średniej dla dziewcząt, przez J. Kisielewską. R. 2. Z. III. Str. 9—15; R. 2. Z. IV. Str. 5—10; R. 2. Z. VII. Str. 4—9.
- Szkoły Zawodowe. R. 2. Z. IV. Str. 10—13.
- Ochronki przychodnie na czas letni, przez J. Kozerską. R. 2. Z. VII. Str. 9.
- Projekt szkoły czteroklasowej, przez L. Z. R. 2. Z. IX. Str. 3—7.
- Na tle sprawy szkół zawodowych, przez A. Langerą. R. 2. Z. IX. Str. 17—18.
- Projekt programu szkoły średniej żeńskiej, przez L. Z. R. 2. Z. X. Str. 2—6.; R. 2. Z. XI—XII. Str. 4—8.
- O programie naukowym szkoły średniej, przez L. Zarzeckiego. R. 3. Z. II. Str. 7—20; R. 3. Z. III. Str. 6—18; R. 3. Z. IV. Str. 11—21.

Czytelnictwo.

- Kolportaż książek, przez A. Koziarę. R. 1. Z. V. Str. 15—17.
- Literatura popularna dotycząca spraw Unji i Chełmszczyzny. R. 2. Z. IV. Str. 13—15.
- Kursy instruktorskie dla prowadzących Biblioteki powszechne. R. 2. Z. VII. Str. 17—18.
- Książnica nauczycielska, przez A. Koziarę. R. 2. Z. IX. Str. 15—16.
- Najogólniejsze zadania bibliotek i czytelni, przez dr. St. Ryglą. R. 2. Z. X. Str. 12—15.
- Działalność P. M. S. w zakresie bibliotekarstwa, przez dr. St. Ryglą. R. 3. Z. II. Str. 20—25.
- Projekt wystaw ruchomych książek i reprodukcji sztuki, przez L. Wędrychowskiego. R. 3. Z. II. Str. 25—26.
- W sprawie bibliotek wiejskich, przez L. W. R. 3. Z. III. Str. 24—26.

Akcja odczytowa.

W sprawie odczytów popularnych, przez A. Koziarę. R. 1. Z. VII. Str. 11—12.

Sprawozdanie Sekcji Odczytowej. R. 1. Z. IX. Str. 18—19.

Przeżroczarnia Macierzy. R. 1. Z. XI. Str. 14—15.

Wykaz przeżroczy, skompletowanych przez Wydż. Pedag. P. M. S. wraz z odpowiedniami do nich materiałami odczytowymi. R. 1. Z. XII. Str. 18—22.

Kinematografy oświatowe, przez A. Langerę. R. 3. Z. XI—XII. Str. 6—8.

Teatr ludowy, przedstawienia dla dzieci.

Przedstawienia dla dzieci, przez A. Koziarę. R. 1. Z. XI. Str. 15—16.

Teatr ludowy (notatka bibliograficzna). R. 1. Z. XII. Str. 22.

Kurs dla organizatorów wiejskiego teatru amatorskiego. R. 2. Z. XI—XII. Str. 39—40.

Sztuki dla teatrów amatorskich, przez A. Langerę. R. 3. Z. IV. Str. 28—29.

Działalność oświatowa na kresach i obczyźnie.

Polskie szkoły elementarne na froncie wołyńskim, przez dr. E. Rappaporta. R. 2. Z. VII. Str. 41—46.

Polska Macierz Szkolna na Wołyniu, przez A. Langerę. R. 2. Z. VIII. Str. 16—18.

Kulturalno-oświatowe poczynania na Rusi, przez A. Langerę. R. 2. Z. IX. Str. 12—14.

Stan szkolnictwa polskiego w Wilnie i na Litwie. R. 2. Z. XI—XII. Str. 20—28.

Szkolnictwo polskie na Wołyniu, jego rozwój i stan obecny. R. 3. Z. I. Str. 8—14.

Polska Macierz Szkolna w Petersburgu. R. 3. Z. II. Str. 27—28.

Ruch oświatowy na Litwie podczas wojny, przez Z. Fedorowicza. R. 3. Z. IV. Str. 21—25.

Wychowanie fizyczne i higiena.

Przyczynek do sprawy wychowania fizycznego, przez W. Pytłasińskiego. R. 1. Z. XI. Str. 12—14.

Uchwały II Zjazdu higienistów polskich w Warszawie. R. 1. Z. XII. Str. 16.

Regulamin fundacji im. dr. K. Chelchowskiego przy Tow. Hig. Warsz. R. 2. Z. IV. str. 44—45.

Konkurs fundacji im. dr. K. Chelchowskiego. R. 1. Z. VII. Str. 18—20.
 Higiena bursy szkolnej, przez dr. A. Deszerta. R. 2. Z. IX. Str. 10—12.

Wychowanie ułomnych i zaniedbanych.

O Instytucie Głuchoniemych i Ociemniałych w Warszawie i o nauczaniu głuchoniemych, przez A. Manczarskiego. R. 1. Z. XII. Str. 6—12.
 Dotychczasowe rezultaty pracy nad dziećmi ulicy. (I Kluby i ogniska warszawskie. II. Istotny rezultat pracy w klubach), przez St. Szuchową. R. 1. Z. XII. Str. 12—16.

Wychowanie moralne.

Ku przypomnieniu (Wyjątki z książki: „O rozporządzeniu y wydokształceniu Edukacyi Obywatelskiej Projekt Komisyi Edukacyi Narodowej 1774). R. 2. Z. II. Str. 8—13.
 O uprawie sumienia, przez J. Jankowskiego. R. 2. Z. II. Str. 13—25.
 Skauting a rodzina i szkoła, przez A. Walicką. R. 2. Z. VIII. Str. 6—12.

Ludoznawstwo.

O zbieraniu materiałów do dziejów kultury ojczystej, przez A. Langera. R. 2. Z. X. Str. 7—12; R. 2. Z. XI—XII. Str. 8—16.
 Z księgi przysłów o wychowaniu, nauce, szkole i książce, przez A. Langera. R. 3. Z. XI—XII. Str. 2—6.

Kooperacja.

Praktyczne Kursy Kooperacji im. St. Kierbedzia w Ołtarzewie. R. 1. Z. IX. Str. 11—12.
 Komunikat w sprawie praktycznych Kursów Kooperacji w Ołtarzewie. R. 2. Z. I. Str. 33.

Z czasopism.

Religijność Kościuszki (Wiadomości Archidiecezjalne). R. 2. Z. I, str. 36—38.
 Szkoła średnia na przełomie (Gazeta Poranna). R. 2. Z. X, str. 15—18.
 Myśli Jana Kasprowicza o reformie wychowania narodowego (Kurjer Warszawski). R. 2. Z. X, str. 24—25.
 O internacie zamojskim (Kronika Pow. Zamojskiego). R. 2. Z. XI—XII, str. 28—30.
 W sprawie szkolnictwa zawodowego (Kronika Powiatu Olkuskiego), R. 3. Z. I. str. 14—17.
 Zawodowe wykształcenie kobiet (Nowa Gazeta). R. 3. Z. I, str. 17—19.
 Szkolnictwo polskie w Mińszczyźnie (Kultura Polska). R. 3. Z. II, str. 33—35.
 Sprawozdanie ze stanu szkolnictwa elementarnego w okręgu Olkuskim (Kronika Powiatu Olkuskiego). R. 3. Z. II, str. 35—37.

Wspomnienia pozgonne.

- Ś. p. Juljusz hr. Tarnowski. R. 1. Z. XI, str. 1—3.
 Ś. p. Władysław Wóycicki. R. 1. Z. XI, str. 33—34.
 Ś. p. Ludwik Kubala. R. 2. Z. X, str. 28—9.

Dział Sprawozdań.

- Protokół Zgromadzenia Walnego P. M. S. w dn. 16 lutego r. 1917.
 R. 1. Z. V, str. 2—5.
 Protokół Zebrania Walnego P. M. S. w dniu 11 kwietnia 1918 r.
 R. 2. Z. VII, str. 10—17.
 Protokół Pierwszego Zjazdu Delegatów Okręgowych P. M. S. w dniu
 26 czerwca 1918 r. R. 2. Z. VIII, str. 3—6.
 Nadzwyczajne Walne Zebranie Delegatów Kół P. M. S. R. 3. Z. V—VI,
 str. 15—17.
 Sprawozdanie Zarządu Głównego P. M. S., za rok 1918. R. 3. Z. IX—X.
 Protokół Zebrania Walnego P. M. S. w dn. 23.X. 1919. R. 3. Z. XI—XII,
 str. 8—11.

Komunikaty Zarządu Głównego.

- Rocznik 1: Z. V, str. 1—2. — Z. XI, str. 3. — Z. XII, str. 1—2.
 Rocznik 2: Z. II, str. 1—2. — Z. III, str. 1. — Z. IX, str. 1, str. 27.
 Z. X, str. 28—29. — Z. XI—XII, str. 34.
 Rocznik 3: Z. III, str. 40. — Z. V—VI, str. 1—2. — Z. IX—X, str. 13.

Sprawozdania i komunikaty wydziałów.

- Z Wydziału Pedagogicznego: R. 1. Z. V, str. 13—14. — R. 1. Z. IX,
 str. 16—17. — R. 2. Z. III, str. 18—19. — R. 2. Z. IV, str. 13—16.
 R. 3. Z. VII—VIII, str. 21.
 Kursy Uzupełniające P. M. S. dla nauczycieli i nauczycielek ludowych.
 R. 1. Z. 5, str. 15. — R. 1. Z. VII, str. 12—13. — R. 2. Z. I,
 str. 21—24. — R. 2. Z. III, str. 19—25. — R. 2. Z. IV, str. 17—28. —
 R. 2. Z. VII, str. 23—26. — R. 2. Z. VIII, str. 14—16. — R. 2.
 Z. XI—XII, str. 34—36. — R. 3. Z. V—VI, str. 17—20.
 Z Wydziału kulturalno-oświatowego: R. 2. Z. X, str. 23. — R. 3. Z. II,
 str. 32—33.
 Archiwum historyczno-oświatowe P. M. S.: R. 3. Z. IV, str. 25—27.
 Z Wydziału skarbowego: R. 1. Z. VIII, str. 5—7. — R. 2. Z. VIII,
 str. 44. — R. 3. Z. III, str. 38—40.
 Z Biura pośrednictwa pracy: R. 1. Z. V, str. 28—28. — R. 1, Z. VII,
 str. 27. — R. 2. Z. IV, str. 45.

- Sprawozdania Zarządów Okręgowych, Kół i poszczególnych instytucji.*
- Wykazy Kół i Zarządów Okręgowych, zatwierdzonych przez Z. G.,
R. 1. Z. VII, str. 15—24; R. 1. Z. IX, str. 19—21; R. 1. Z. XI,
str. 20—27; R. 1. Z. XII, str. 22—28; R. 2. Z. II, str. 27—28;
R. 2. Z. III, str. 25—27; R. 2. Z. VIII, str. 18—22; R. 3. Z. III,
str. 26—27.
- Sprawozdania Zarządu Okręgowego *Warszawskiego*. R. 1. Z. XII,
str. 22; R. 2. Z. II, str. 26—27; R. 3. Z. II, str. 28—29.
- Sprawozdanie Tymczas. Central. Z. Okręgowego P. M. S. na *okupację
austriacką*. R. 2. Z. III, str. 27.
- Sprawozdanie Koła okręgowego pow. *Itzeckiego*. R. 2. Z. VIII,
str. 22—24.
- Sprawozdanie Zarządu Okręgowego w *Kielcach*. R. 2. Z. IX, str. 22—23.
- Sprawozdania z działalności P. M. S. w pow. *Kolneńskim*. R. 1. Z. XI,
str. 28—29; R. 2. Z. VII, str. 41.
- Sprawozdanie Zarządu okręgu *Kujawskiego*. R. 2. Z. III, str. 32—33.
- Sprawozdania Zarządu okręgu *Kutnowskiego*. R. 1. Z. V, str. 23—27;
R. 2. Z. II, str. 29—34; R. 2. Z. III, str. 27—32; R. 3. Z. VII—
VIII, str. 13—19.
- Sprawozdanie Koła okręgowego w *Łęczycy*. R. 2. Z. VII, str. 38—40.
- Sprawozdanie ze Zjazdu okręgowego w *Łodzi*. R. 2. Z. IV, str. 38—40.
- P. M. S. w ziemi *Łomżyńskiej*. R. 2. Z. II, str. 41—43.
- Sprawozdanie Zarządu Okręgu *Mławskiego*. R. 3. Z. XI—XII, str. 14—15.
- Sprawozdanie Zarządu Okręgowego w *Ostrowiu*. R. 2. Z. IV, str. 28—29.
- Protokół Zebrania Delegatów Kół pow. *Przasnyskiego*. R. 2. Z. II,
str. 40—41.
- Protokół Zebrania Walnego delegatów Kół pow. *Radomskiego*.
R. 2. Z. VII, str. 40—41.
- Protokół Zebrania delegatów Kół pow. *Rawskiego*. R. 3. Z. IV, str. 33.
- Sprawozdania Kół okręgu *Rypińskiego*. R. 2. Z. III, str. 42; R. 2.
Z. IV, str. 30—38; R. 3. Z. V—VI, str. 20—27.
- Sprawozdania Zarządu Okręgowego w *Zagłębiu Dąbrowskim*. R. 1.
Z. IX, str. 23—25; R. 2. Z. IV, str. 29—30.
- Protokół Zebrania Walnego okręgu *Zamojskiego*. R. 2. Z. IV, str. 40—41.
- Sprawozdanie Instruktora P. M. S. na pow. *Konstantynowski*. R. 3.
Z. II, str. 30—31.
- Sprawozdanie Instruktora P. M. S. na pow. *Rawski*. R. 3. Z. II, str. 30—31.
- Sprawozdania finansowe Kół: R. 1. Z. IX, str. 25—27; R. 1. Z. XI,
str. 29—32; R. 1. Z. XII, str. 28—29; R. 2. Z. I, str. 34—35;
R. 2. Z. II, str. 43—44; R. 2. Z. III, str. 43—44.
- Sprawozdanie Koła w *Aninie*. R. 1. Z. XII, str. 34—35.

- Sprawozdanie Koła na *Batutach*. R. 2. Z. II, str. 36.
 " " w *Biłgoraju*. R. 3. Z. IV, str. 36—38.
 Sprawozdania Koła w *Brańszczyku*. R. 2. Z. II, str. 39; R. 2. Z. VIII, str. 34—35.
 Sprawozdanie Koła w *Broku*. R. 2. Z. IX, str. 26.
 " " " *Brześciu Kujawskim*. R. 2. Z. III, str. 33.
 Sprawozdanie progimnazjum P. M. S. w *Brzezinach*. R. 3. Z. I, str. 22—23.
 Sprawozdania Koła w *Chelmie*. R. 2. Z. VIII, str. 28—31; R. 3. Z. III, str. 28.
 Sprawozdanie Koła *Czyżewie*. R. 3. Z. III, str. 27—28.
 Sprawozdania Koła w *Gościeńczycach*. R. 1. Z. XII, str. 33—34; R. 2. Z. I, str. 31—32.
 Zarys działalności P. M. S. w *Grodnie*. R. 3. Z. III, str. 30—32.
 Sprawozdanie Koła w *Grodzisku*. R. II. Z. I, str. 32—33.
 " " " *Hrubieszowie*. R. 2. Z. VIII, str. 32—34.
 " " " *Irenie*. R. 2. Z. II, str. 36—37.
 " " " *Jedlnie*. R. 2. Z. VIII, str. 33.
 " " " *Jędrzejowie*. R. 2. Z. X, str. 22—23; R. 3. Z. II, str. 29—30.
 Sprawozdanie Koła w *Kaliszu*. R. I. Z. XII, str. 29—33.
 Sprawozdania Koła w *Kielcach*. R. 2. Z. III, str. 33—37; R. 2. Z. XI, str. 23—25.
 Sprawozdania Koła w *Lublinie*. R. 2. Z. VII, str. 28—32.
 " " " *Łącku*. R. 2. Z. VIII, str. 35.
 " " " *Łodzi*. R. 1. Z. V, str. 27; R. 2. Z. I, str. 26—31.
 Sprawozdania z Kursów wakacyjnych dla nauczycieli w *Łowiczu*. R. 1. Z. XII, str. 36—39; R. 2. Z. X, str. 21—22.
 Sprawozdanie Koła w *Matkini*. R. 3. Z. IV, str. 35—36.
 " " " *Natęczowie*. R. 2. Z. IX, str. 25.
 " " " *Ostrowiu*. R. 1. Z. XI, str. 27—28.
 " " " *Płońsku*. R. 2. Z. I, str. 32.
 " " " *Puławach*. R. 2. Z. III, str. 43.
 " " " *Radziejowie*. R. 2. Z. VIII, str. 32—33.
 Sprawozdania Koła w *Rokiciu*. R. 2. Z. II, str. 34—35; R. 2. Z. VIII, str. 33—34.
 Sprawozdanie Koła w *Rudzie Pabjanickiej*. R. 2. Z. II, str. 35.
 " " " *Sandomierzu*. R. 3. Z. IV, str. 35.
 " " " *Sochaczewie*. R. 2. Z. IX, str. 27.
 " " " *Sosnowcu*. R. 1. Z. VIII, str. 24—27.
 " " " *Starachowicach*. R. 2. Z. VIII, str. 24—28.

- Sprawozdania Koła w *Staszowie*. R. 2. Z. VIII, str. 31—32; R. 3. Z. III, str. 28—30; R. 3. Z. IV, str. 31—33.
- Sprawozdanie Koła w *Stawiszynie*. R. 2. Z. 2, str. 37—39.
- " " " *Stąporkowie*. R. 3. Z. IV, str. 34—35.
- Sprawozdanie Czytelni P. M. S. w *Stąporkowie*. R. 2. Z. III, str. 38.
- " " " *Koła w Tomaszowie*. R. 1. Z. V, str. 27—28.
- Z działalności Koła Śródmieścia (*Warszawa*). R. 1. Z. V, str. 19—22; R. 2. Z. VII, str. 34—37.
- Z Czytelni P. M. S. Koła Śródmieścia (*Warszawa*). R. 1. Z. V, str. 22; R. 2. Z. VIII, str. 37—39; R. 2. Z. IX, str. 19—22.
- Z działalności I Koła Powiśla (*Warszawa*). R. 2. Z. V, str. 23.
- Z działalności Koła Wychowania Narodowego (*Warszawa*). R. 1. Z. IX, str. 21—23; R. 3. Z. III, str. 35—36.
- Z działalności Uniwersytetu Ludowego P. M. S. (*Warszawa*). R. 2. Z. III, str. 39—42; R. 2. Z. XI—XII, str. 37—38.
- Szkoła Ochroniarek p. C. Broniewskiej (*Warszawa*). R. 2. Z. IV, str. 41—43.
- Sprawozdanie Sekcji kultur.-oświat. Koła im. Gen. H. Dąbrowskiego (*Warszawa*). R. 3. Z. VII—VIII, str. 19—21.
- Sprawozdanie Koła w *Wągrach*. R. 3. Z. III, str. 32—35.
- " " " *Widzewie*. R. 2. Z. II, str. 34.
- " " " *Wojkowicach-Komornych*. R. 2. Z. I, str. 31.
- " " " *Zakroczymiu*. R. 3. Z. III, str. 30.
- " " " *Zamościu*. R. 2. Z. VII, str. 26—28.
- " " " *Żyrardowie*. R. 1. Z. XII, str. 35—38.

Konkursy.

- Rozstrzygnięcie konkursu na elementarz. R. 1. Z. V, str. 14—15.
- Konkurs próbny na obrazy szkolne do wykładu historii świętej. R. 1. Z. VII, str. 14—15.
- Rozstrzygnięcie konkursu na obrazy religijne. R. 2. Z. III, str. 44.
- Konkurs Koła P. M. S. przy parafii Rozbity Kamień. R. 2. Z. IV str. 43—44.

Odezwy i informacje.

- Wielka Kwesta Majowa P. M. S. R. 1. Z. V, str. 18—19.
- Odezwa Z. G. P. M. S. (w sprawie obchodu Kościuszkowskiego). R. 1. Z. IX, str. 1—3.
- W sprawie gromadzenia zabytków historyczno-oświatowych. R. 1. Z. XI, str. 34.

Wniosek złożony przez delegatów Z. G. P. M. S. na posiedzeniu zwołanem przez Akad. Umiejętności w sprawie pisowni polskiej.

R. 2. Z. 1, str. 24—25.

Książki dla Kresów. R. 2. Z. XI—XII, str. 39.

Wielka Kwesta Majowa. R. 3. Z. III, str. 1.

Sprawozdanie Komitetu Kwesty Majowej. R. 3. Z. III, str. 46—54.

Recenzje, książki polecane i nadesłane.

Rocznik 1: Z. V, str. 29—30; Z. VII, str. 29—31; Z. IX, str. 29—30; Z. XI, str. 36—40; Z. XII, str. 39—42.

Rocznik 2: Z. 1, str. 39; Z. II, str. 25—26, 45—46; R. 2. Z. III, str. 44—46; Z. IV, str. 45—46; Z. VII, str. 47—48; Z. VIII, str. 42—44, 47; Z. XI—XII, str. 43.

Rocznik 3: Z. I, str. 24; Z. II, str. 37—38, 42—43; Z. III, str. 45; Z. IV, str. 38—40, 42—43; Z. V—VI, str. 27—29, 34—35; Z. VII—VIII, str. 22—24. Z. XI—XII, str. 15—16.

Przegląd czasopism oświatowych i pedagogicznych.

Rocznik 1: Z. XI, str. 40; Z. XII, str. 42.

Rocznik 2: Z. 1, str. 39; Z. 2, str. 46; Z. IV, str. 46—47; Z. VII, str. 48; Z. VIII, str. 48—49; Z. IX, str. 33—34.

Rocznik 3: Z. V—VI, str. 29—30; Z. VII—VIII, str. 24—25; Z. XI—XII, str. 17.

Kronika.

Rocznik 1: Z. VII, str. 27—29; Z. IX, str. 27—29; Z. XI, str. 34—36; Z. XII, str. 39.

Rocznik 2: Z. VII, str. 46—47; Z. VIII, str. 38—42; Z. IX, str. 27—33; Z. X, str. 25—28; Z. XI—XII, str. 40—44.

Rocznik 3: Z. 1, str. 19—22; Z. II, str. 39—42; Z. III, str. 40—44; Z. IV, str. 40—42; Z. V—VI, str. 30—34; Z. VII—VIII, str. 25—27.

TREŚĆ № 13—14. II Zjazd Delegatów Tow. Oświatowych.—Z księgi przysłów o wychowaniu, nauce, szkole i książce, przez A. Langerę.—Kinetografy oświatowe, przez A. Langerę.—Protokół dorocznego Walnego Zebrania Delegatów Kół P. M. S.—Z Zarządu Głównego P. M. S.—Z działalności Kół P. M. S.—Z ruchu wydawniczego.—Przegląd czasopism.—Spis rzeczy zawartych w rocznikach 1917, 1918, 1919. Ogłoszenia.

Ceny ogłoszeń: Przed tekst. Cała strona mk. 100, $\frac{1}{2}$ str. mk. 50, $\frac{1}{4}$ str. mk. 25 $\frac{1}{8}$ str. mk. 15. Za tekst. Cała str. mk. 80, $\frac{1}{2}$ str. mk. 40, $\frac{1}{4}$ str. mk. 20, $\frac{1}{8}$ str. mk. 10. Nadesłane (po tekście): wiersz petitu lub jego miejsce 3 mk. Rekomendacja pracy (poszukiwane): 4 — 5 wierszy po 2 mk.

Przedpłata dla prenumeratorów pozamiejscowych rocznie 16 mk. z przesyłką; na miejscu — 10 mk. Cena oddzielnego egzemplarza 85 fen.

DO NAUKI RELIGJI W DOMU I W SZKOLE!

Ks. J. Archutowski. <i>Historja św. Starego Testamentu</i>	5.—
Ks. R. Filochowski. <i>Krótki katechizm</i>	—30
Ks. W. Gadowski. <i>Dzieje biblijne</i>	4.15
Ks. W. Gadowski. <i>Mała biblijka</i>	3.10
Ks. W. Gadowski. <i>Ilustrowany większy katechizm</i>	4.15
Ks. W. Gadowski. <i>Ilustrowany mały katechizm</i>	3.10
Ks. K. Naskręcki. <i>Liturgika</i>	3.—

poleca

KSIĘGARNIA KRONIKI RODZINNEJ w Warszawie

PLAC ZAMKOWY (PODWALE 4).

KSIĘGARNIA POLSKA

Warszawa, Warecka 15.

Wydawnictwa imienia M. BRZEZIŃSKIEGO

ludowe i popularno-naukowe.

<i>Brzeziński M.</i> Podarunek dla młodzieży	5.—
— Jak zbudowane ciało człowieka	3.—
— Krótka nauka o ciałach przyrody martwej	3.—
<i>Bukowiecka H.</i> Opis ziem dawnej Polski	4.20
<i>Bukowiecka Z.</i> Opowiadania i obrazy z dziejów Polski	—
<i>Gażyńska J.</i> Wypisy dla dorosłych	2.50
<i>Humnicki W.</i> Początki chemji	3.60
<i>Osterloff W.</i> Teorja i prakt. książki do czytania t. p. „Posiew“	1.50
<i>Posiew.</i> Książka do czytania dla szkół element. cz. I—3.—; cz. II—3.60; cz. III—4.80.	
<i>Poptawska F.</i> O życiu ludzi przedhistor.	2.40
<i>Putawski A. dr.</i> Co ma dać dziecku szkoła początkowa?	—60
<i>Róžański S.</i> Nauka rachunków dla samouków	2.—
<i>Rudnicka Z.</i> O cieple	5.—
— O zjawiskach świetlnych	2.20

KATALOG Z OBJAŚNIENIAMI

Wydawnictwo Księgarni Polskiej w oprac. K. Króla Nr. 1—mk. 1.50; Nr. 2—mk. 1.—.

KOMISJA DOMÓW LUDOWYCH

przy

Związku Kółek Rolniczych

w Warszawie, ul. Kopernika 30

wydając w roku bieżącym album ilustrowany, poświęcony Domom Ludowym w Polsce, zwraca się do wszystkich Zarządów domów ludowych, parafjalnych i robotniczych, nie wyłączając najmniejszych ośrodków życia gospodarczego, oświatowego i towarzyskiego wsi i miast polskich, z gorącą prośbą o niezwłoczne przesłanie Komisji Domów Ludowych (Warszawa, Kopernika 30) swoich adresów, w celu umożliwienia tejże rozesłania odpowiednich kwestionariuszy do wypełnienia.

Redaktor: Tadeusz Błażejewicz.

Adres redakcji: Krak.-Przedmieście 7.

TŁOČNIA WŁ. ŁAZARSKIEGO, W WARSZAWIE.

PRZY POLSKIEJ MACIERZY SZKOLNEJ

posiada zbiór przeszrocy (około 2000 sztuk) do odczytów i wykładów z dziedziny krajoznawstwa, geologii, nauk przyrodniczych, przemysłu, literatury, historii, geografii i t. d.

Wypożyczalnia posiada i wypożycza latarnie do przeżroczy.

Warunki wypożyczenia w Warszawie:

	10 fen. od przeżrocza na termin 3 dn.
Na prowincji	10 " " " " " 1 tyg.

Otwarta codziennie od godz. 10–2 pp. prócz niedziel i świąt.

SPIS PRZEŻROCZY

N ^o kom.	NAZWA KOMPLETU	Szar.	Kol.	Razem	N ^o kom.	NAZWA KOMPLETU	Szar.	Kol.	Razem
1	Kraków	31	—	31	41	Słońce	7	—	7
2	Cieszyn	23	—	23	42	Torf	11	—	11
3	Guliver u liliputów	—	12	12	43	Fizyka	23	11	33
4	Węgiel	—	—	—	44	Lód	18	—	18
5	Japonja	19	—	19	45	Ojcow	18	2	20
6	Robinson Kruzee	—	8	8	46	Ospa	5	3	8
7	Podole	10	6	16	47	Jaś Wędrowniczek	—	12	12
8	Powstanie listopadowe	10	8	27	48	Królowa Niebios	8	—	8
9	Powstanie listopadowe	14	6	20	49	Słońce	—	—	—
10	Kopciuszek	—	6	6	50	Wilanów	10	—	10
11	Chiny	30	2	32	51	P. M. S.	8	7	15
12	Śpiąca królewna	—	6	6	52	Na jagody	—	16	16
13	Chrystus	—	12	12	53	Obrazy do roku 1963	31	—	31
14	Warszawa	22	3	25	54	"	31	—	31
15	Ląd	25	—	25	55	Jagiellonowie	7	—	7
16	Piastowie	15	8	23	56	Rok Polski	—	10	10
17	Piękność świata roślin	28	—	28	57	O ks. Boduencie	10	—	10
18	Piękność świata roślin	28	—	28	58	" " "	10	—	10
19	Obrazy Wschodu	4	—	4	59	" " "	10	—	10
20	Podróż po Ziemi św.	—	12	12	60	Zaczarowana Królewna	—	10	10
21	Piękność świata roślin	28	—	28	61	Koleśa	—	35	35
22	Rok polski	—	12	12	62	Gniezno	—	24	24
23	Jaś i Małgosia	—	6	6	63	Kot w butach	—	8	8
24	Piękność świata roślin	28	—	28	64	Poznań cz. I	31	—	31
25	Woda	20	—	20	65	Poznań cz. II	31	—	31
26	"Marja" — Malc ewskiego	7	1	8	66	J. Słowacki cz. I	—	31	31
27	Morze	14	—	14	67	J. Słowacki cz. II	6	25	31
28	Królowie obieralni	17	1	18	68	J. Słowacki cz. III	1	31	32
29	Kościus ko w Solurze	8	—	8	69	Wycieczka na księżyc	18	1	19
30	Maszyńy parowe	14	—	14	70	Grotter cz. I	31	—	31
31	Jak się strzee ślepoty	11	—	11	71	Grotter cz. II	32	—	32
32	" " " "	11	—	11	72	Rok polski cz. I	—	19	19
33	" " " "	11	—	11	73	Rok polski cz. II	—	19	19
34	" " " "	11	—	11	74	H. Sienkiewicz cz. I	—	18	18
35	Laternia przegrzewowa	4	—	4	75	H. Sienkiewicz cz. II	—	20	20
36	Źródła gorące	14	—	14	76	Kot w butach	—	20	8
37	Domy lodowe	16	—	16	77	Bajka o djabie Boduencie	—	7	7
38	Quo vad's	10	14	25	78	Jaś Wędrowniczek	12	—	12
39	Szkoło	10	—	10	79	Jaś Wędrowniczek	—	8	8
40	Pan Tadeusz	9	5	14	80	Budowa ziemi	19	—	19

TOW. AKC. URZĄDZEŃ SZKOLNYCH I LABORATORYJNYCH

„URANIA”

WYTWÓRNIĄ SIENNA 39.

SKŁADNICA Ś-to KRZYSKA 18.

TELEFON 77-60.

TELEFON 222 60.

„URANIA” POLECA WŁASNE ZAKŁADY:

WYTWÓRNIĘ MEBLI SZKOLNYCH I LABORATORYJNYCH. WARSZTATY MECHANICZNE PRZYRZĄDÓW FIZYCZNYCH. WYTWÓRNIĘ LATARNI PROJEKCYJNYCH. PRACOWNIE PRZYRODNICZE. WYPYCHANIE PTAKÓW I ZWIERZĄT. WYDAWNICTWO TABLIC POGŁADOWYCH. MATERJAŁY PIŚMIENNE.

„URANIA” PRZYPOMINA, ŻE ŚWIEŻO WYDAŁA

NAUKĘ HISTORJI POLSKIEJ W OBRAZACH

KTÓRYCH JEST 10.

„Chrzest Polski”, „Wjazd Bolesława do Kijowa”, „Kazimierz Wielki sędzi chłopów”, „Ślub Jadwigi z Jagiełłą”, „Stefan Batory pod Pskowem”, „Obrona Częstochowy”, „Sobieski pod Wiedniem”, „Olszynka”, „Bitwa pod Raszynem”, „Pachód na Sybi”.

OBRAZY BARWNE, wzorowane na mstrzach naszych: Matejce, Kossaku, Grottgerze, Suchodolskim i t. d. Cena obrazu 45X49 c. 3 mk. 50 t, podklej. 5 mk.

Wszystkie zamówienia na prowincję wysyła się niezwłocznie. Adres dla listów:

WARSZAWA, SIENNA 39. „URANIA”.

EGZYSTUJE OD 1824.

FABRYKA WYROBÓW SREBRNYCH I PLATEROWANYCH

JÓZEF FRAGET

P O L E C A :

ZASTAWY STOŁOWE GŁADKIE I STYLOWE

ORAZ PRZYBORY KOŚCIELNE:

MONSTRANCJE, KIELICHY, PATYNY

MAGAZYNY WŁASNE:

W WARSZAWIE: WIERZBOWA 9.

W ŁODZI:

NALEWKI 16.

PIOTRKOWSKA 99

WYSTRZEGAĆ SIĘ PODROBIONEJ MARKI.

Biblioteka Uniwersytecka KUL

1001486883